

AJALUGU

9. KLASS

Õppetöö: 2 tundi nädalas (70 tundi õppeaastas)

Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

1. Eristab ajalooperioode ning iseloomustab neid põhitunnuste kaudu.
2. Mõistab ajaloosündmuste tähenduslikkust, toob esile sündmuste ja protsesside põhjusi ja tagajärgi ning jätkuvuse ja muutuste näiteid.
3. Seostab kodukoha ajalugu Eesti ja Euroopa ajalooga, teab Eesti ajaloo pöördepunkte.
4. Mõistab Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa ajaloo taustal.
5. Mõistab tänapäeva Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu ja arengut ning riikide mõju maailmas.
6. Analüüsib inimeste igapäevaelu ja ühiskonnaelu muutumist ning linnade tähtsuse kasvu.
7. Mõistab teaduse ja tehnika arengu mõju inimeste eluviisile ja ühiskonnaelu valdkondadele.
8. Mõistab kolonialismi ja rahvastikurände põhjusi ja tagajärgi minevikus ja tänapäeval globaalse ajaloo perspektiivis.
9. Analüüsib inimese sotsiaalseid ja ühiskondlikke rolle minevikus ja tänapäeval, individuaalse eneseteostuse piiranguid ja võimalusi lähtuvalt ühiskonna arengust.
10. Mõistab, kuidas on kujunenud ja toimunud demokraatlik ühiskond minevikus, võrreldes tänapäevaga.
11. Mõistab, kuidas inimese käsitus on ajas muutunud.
12. Kogub ajalooalast informatsiooni, töötab eritüübiliste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt, teeb informatsiooni põhjal järeldusi.
13. Eristab poliitilisi õpetusi, teab nende kujunemislugu.
14. Analüüsib kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ja mõistab üksikisiku rolli kultuuripärandi kandjana.

15. Analüüsib inimese tervisekäitumise muutumist ajaloos.
 16. Mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju ajaloos

1. Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939

1920. aastaid on nimetatud Euroopas demokraatia võidukäigu ja patsifismi ajastuks. Tänu demokraatlike riikide võidule Esimeses maailmasõjas süvenes “vanades” demokraatlikes riikides nimetatud riigikord veelgi. Seda eelkõige valimisõiguse laienemise näol ning levis riikidesse, kus seda esmakordselt rakendama hakati. Leiutised ja uuendused teaduse ja tehnika vallas jõudsid inimeste igapäevaellu, tõusis naiste roll ühiskonnas. Eesti sai pärast iseseisvuse saavutamist osaks Euroopa kultuuriruumist, mistõttu on oluline käsitleda Eesti ajalugu seostatuna Euroopa ja maailma ajalooga.

Kahe maailmasõja vahelise perioodi arengu katkestas ülemaailmne majanduskriis. Majandusraskustele lisandusid rahvuslikud, sise- ja välispoliitilised probleemid, mis loid tingimused autoritaarsete ja totalitaarsete jõudude esiletõusuks. Käsitletavad teemad ning kokkupuude erinevate allikatega võimaldavad õpilases arendada analüüsioskust ja põhjuse-tagajärje seoste leidmist. Oskust arutleda ning teha järeldusi, pidades seejuures silmas laiemat ajaloolist konteksti.

Esimese maailmasõja tagajärjed

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>ÕPILANE:</p> <p>selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo</p> <p>teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis</p>	<p>Compiègne'i vaherahu, Pariisi rahukonverents, Versailles' süsteem, Euroopa poliitiline kaart pärast Esimest</p>	<p>ÜLDPÄDEVUSED:</p> <p>õpipädevus - etteantud ülesannete lahendamine.</p> <p>kultuuri- ja väärtuspädevus - Esimese maailmasõja rahulepingu tingimuste kontekstis õiguse ja õigluse vahetõde.</p>

<p>arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda</p> <p>toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid</p> <p>toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, millised olid Esimese maailmasõja tagajärjed; • teab, kuidas muutus Euroopa poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda; • teab ja selgitab Rahvasteliidu Esimese maailmasõja järgset rolli; • kasutab ajalookaarti ja analüüsib teemakohaseid allikaid. 	<p>maailmasõda, Rahvasteliit, reparatsioonid</p>	<p>LÄBIVAD TEEMAD:</p> <p>keskkond ja jätkusuutlik areng - sõja mõju keskkonnale.</p> <p>teabe keskkond ja meediakasutus - töö allikatega ja piltidega.</p> <p>AINEALANE LÕIMING:</p> <p>eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende analüüsimine.</p> <p>geograafia - töö kaartidega.</p> <p>kunstiõpetus - töö karikatuuridega.</p> <p>inglise keel - karikatuuridel oleva teksti tõlkimine, videomaterjalist arusaamine.</p>
--	--	--

Eesti Vabadussõda

on üks kümnetest sõdadest, mida peeti pärast Esimese maailmasõja lõppu ja mille tulemusena sündis Kesk- ja Ida-Euroopas mitmeid rahvusriike. Vabadussõda on üks olulisimaid ja keerulisimaid ajajärke Eesti riigi ajaloos. Esimest korda ajaloos võitlesid eestlased oma riigi eest oma lipu all. Vabadussõja ajalugu on eelkõige inimeste lugu, kes tagasid oma vapruselga Eesti riigi püsijäämise. Eesti rahva iseseisvus ja vabadus ei ole iseenesest mõistetav. See saavutati võitluses ja seda tuleb kaitsta. Teema õppimise kaudu kujundame kultuuri-, väärtus- ja kodanikupädevust. Õpilane loob seoseid Eesti lipupäevade ja Vabadussõja sündmuste vahel, oskab põhjendada nende olulisust minevikus ja tänapäeval.

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>ÕPILANE:</p> <p>analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, kes olid Jaan Poska, Johan Laidoner ja Julius Kuperjanov ning selgitab nende tähtsust; • teab, millal toimus vabadussõda; • teab vabadussõja põhjuseid ja tagajärgi; • kasutab ajalookaarti sõja pöördeliste sündmuste selgitamisel; • teab ja selgitab vabadussõja rolli Eesti iseseisvuse kindlustamisel. 	<p>Vabadussõda, Tartu rahu, Jaan Poska, Võnnu lahing, Julius Kuperjanov, Johan Laidoner, Landeswehri sõda, välisriikide abi</p>	<p>ÜLDPÄDEVUSED:</p> <p>õpipädevus - etteantud ülesannete lahendamine kultuuri- ja väärtuspädevus - eestlaste valikud sõjas, koolipoiste roll, Eesti vabadus ei ole iseenesest mõistetav, see saavutati võitluses ja seda tuleb kaitsta. sotsiaalne ja kodanikupädevus - rühmas töötamine.</p> <p>LÄBIVAD TEEMAD:</p> <p>teabekeskond ja meediakasutus - töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine kultuuriline identiteet - Vabadussõda kui Eesti omariikluse ja kultuuriloo oluline osa, lipupäevad.</p> <p>AINEALANE LÕIMING:</p> <p>eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende analüüsimine; ajalehe artiklite leidmine ja analüüsimine. geograafia - töö kaartidega kunstiõpetus - töö piltidega ühiskonnaõpetus - info leidmine riigiportaalidest.</p>

Demokraatia ja diktatuurid 1920.-1930. aastatel

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
--------------	--------------------	---

<p>ÕPILANE: iseloostab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgruppe ühiskonnas;</p> <p>analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale tänapäeval</p> <p>kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda</p> <p>tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval</p> <p>teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid</p> <p>demokraatia arengust antiikajast tänapäevani</p> <ul style="list-style-type: none"> • iseloostab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism;</i> • teab, kes olid Benito Mussolini, Adolf Hitler, Jossif Stalin, Franklin D. Roosevelt ja iseloostab nende tegevust; • võrdleb autoritarismi ja totalitarismi. 	<p>demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, Adolf Hitler, Benito Mussolini, Jossif Stalin, Franklin D. Roosevelt</p>	<p>ÜLDPÄDEVUSED:</p> <p>õpipädevus - etteantud ülesannete lahendamine.</p> <p>sotsiaalne ja kodanikupädevus - gruppides töötamine</p> <p>LÄBIVAD TEEMAD:</p> <p>teabekeskond ja meediakasutus - töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine.</p> <p>AINEALANE LÕIMING:</p> <p>eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine</p> <p>geograafia - töö kaartidega</p> <p>kunstiõpetus - töö piltidega, plakatitega</p> <p>ühiskonnaõpetus - erinevad riigivalitsemise vormid ja nende tunnused</p> <p>inglise keel - videotest teksti arusaamine.</p>
---	--	---

Demokraatlik ja autoritaarne Eesti

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>ÕPILANE:</p> <p>toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide teel ja analüüsib nende mõju</p> <ul style="list-style-type: none"> nimetab mõjukaid ühiskonnaelu tegelasi ja toob näiteid nende tegevusest; selgitab ja toob näiteid mõistete <i>ideoloogia, reform</i> ja <i>revolutsioon</i> kohta; kirjeldab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul. 	<p>maareform, Asutav Kogu parlamentarism, põhiseadus, vaikiv ajastu, meeste ja naiste roll poliitikas ning ühiskonnas (nt. Jaan Tõnisson, Konstantin Päts, Alma Ostra-Oinas, Minni Kurs-Olesk, Marie Reisik)</p>	<p>ÜLDPÄDEVUSED:</p> <p>õpipädevus - etteantud ülesannete lahendamine. sotsiaalne ja kodanikupädevus - gruppides töötamine</p> <p>LÄBIVAD TEEMAD:</p> <p>teabekeskond ja meediakasutus - töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine.</p> <p>AINEALANE LÕIMING:</p> <p>eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine geograafia - töö kaartidega ühiskonnaõpetus - riigi korraldus ja juhtimine.</p>

Majandus maailmas ja Eestis kahe maailmasõja vahel

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>ÕPILANE:</p> <p>analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ning negatiivset mõju ühiskonnale</p>	<p>konveiermeetod, inflatsioon, ülemaailmne majanduskriis, uus kurss, maaseadus, rahareform</p>	<p>ÜLDPÄDEVUSED:</p> <p>õpipädevus - etteantud ülesannete lahendamine.</p>

<p>arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma</p> <p>seisukoha ning põhjendab seda</p> <p>selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega</p> <p>arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda</p> <p>toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab ja võrdleb maailma ning Eesti majandusolusid kahe maailmasõja vahel; • teab, mis muutused tõi kaasa konveiermeetodi; kasutuselevõtmine • teab, mis olid suure majanduskriisi põhjused ja tagajärjed. 		<p>sotsiaalne ja kodanikupädevus - gruppides töötamine</p> <p>ettevõtlikkuspädevus - mida toob kaasa majanduskriis ja hakkama saamine kriisi ajal.</p> <p>LÄBIVAD TEEMAD:</p> <p>teabekeskond ja meediakasutus - töö allikatega ja piltidega.</p> <p>kunstiõpetus - ajaloosündmuste sisu kategoriseerimine ja märksõnastamine pildi kujul.</p> <p>AINEALANE LÕIMING:</p> <p>eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine</p> <p>ühiskonnaõpetus - riigi roll majanduse korraldamisel, tööaeg ja tööjaotus</p> <p>geograafia - loodusressursside mõju riigi majandusele (Saksamaa Ruhri tööstuspiirkonna äravõtmine)</p> <p>matemaatika - andmete analüüs ja järelduste tegemine diagrammide põhjal; tööaja ja -mahu arvutamine.</p>
--	--	---

Kultuur kahe maailmasõja vahel maailmas ja Eestis

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
--------------	--------------------	---

<p>ÕPILANE:</p> <p>teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel</p> <p>toob näiteid erinevate ajastute kultuurist</p> <p>analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile</p> <p>mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga</p> <p>märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju</p> <p>märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas; • nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi; • nimetab mõnda kultuuritegelast maailmas ja Eestis ning selgitab tema olulisust kultuuriloos. 	<p>uued valdkonnad kultuuris ja saavutused teaduses (tehnika, kino, film, kirjandus, teater, muusika jne), kultuur ja eluolu paikkonnas</p>	<p>ÜLDPÄDEVUSED:</p> <p>sotsiaalne ja kodanikupädevus - gruppides töötamine</p> <p>ettevõtlikkuspädevus - uute leiutiste ja avastuste tegemine, mida kaasa tõi ja kuidas muutis inimeste eluolu.</p> <p>LÄBIVAD TEEMAD:</p> <p>teabekeskond ja meediakasutus - info otsimine ja uurimine kodukohaga seotud hoonete, isikute kohta.</p> <p>kultuuriline identiteet - kodukohas olevad hooned, mis osa erinevatest ajastustest; oma rolli mõistmine kultuurikandjana.</p> <p>AINEALANE LÕIMING:</p> <p>eesti keel ja kirjandus - eesti kirjanikud ja luuletajad ja nende teosed</p> <p>keemia, füüsika, bioloogia - tehnilised leiutised ja avastused.</p>
--	---	---

2. Teine maailmasõda 1939-1945

Teise maailmasõja käsitlemisel on võimalus allikate põhjal muuhulgas arutleda põhjalikumalt inimõiguste teemal: mõelda, miks ja missuguseid valikuid teevad ja kuidas käituvad inimesed olukorras, kus neil on väga vähe või peaaegu olematud valikud. Elades mitmekultuurilises ühiskonnas, tuleks arutleda, kuidas nähakse sõda ühes või teises ühiskonnagrupis, kuidas õpilane suhestub teemaga ning milline on teema seos tänapäevaga.

Rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>ÕPILANE:</p> <p>toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid</p> <p>arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma</p> <p>seisukoha ning põhjendab seda</p> <p>analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel; • teab ja kirjeldab sündmuseid, mis viisid Teise maailmasõjani. 	<p>anšluss, Müncheni kokkulepe, MRP, Hispaania kodusõda, Etioopia kriis, Mandžuuria kriis, Saksamaa taasrelvastumine, Saksamaa “Kolmas riik”</p>	<p>ÜLDPÄDEVUSED:</p> <p>õpipädevus - etteantud ülesannete lahendamine.</p> <p>sotsiaalne ja kodanikupädevus - paaris või rühmades töötamine</p> <p>LÄBIVAD TEEMAD:</p> <p>teabekeskond ja meediakasutus - töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine.</p> <p>AINEALANE LÕIMING:</p> <p>eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine.</p> <p>geograafia - töö kaartidega.</p> <p>kunstiõpetus - karikatuuri analüüs.</p>

Teine maailmasõda

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>ÕPILANE:</p> <p>toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid</p> <p>arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma</p> <p>seisukoha ning põhjendab seda</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda; • toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjused, sõja tulemused ja tagajärjed; • seletab mõisteid <i>MRP</i>, <i>holokaust</i>, <i>ÜRO</i>; • kirjeldab ajalookaardile tuginedes Teise maailmasõja sõjategevuse kulgu; • analüüsib ja hindab inimõiguste rikkumise põhjuseid ajaloolises kontekstis. 	<p>sõjategevus ida- ja läänerrindel, Stalingradi lahing, teise rinde avamine (Normandia dessant), Talvesõda, Pearl Harbor, tuumarelva leiutamine ja kasutamine, koostöö liitlastega, ÜRO, Atlandi Harta, inimsusevastased kuriteod (holokaust, genotsiid)</p>	<p>ÜLDPÄDEVUSED:</p> <p>õpipädevus - etteantud ülesannete lahendamine. sotsiaalne ja kodanikupädevus - paaris või rühmades töötamine</p> <p>LÄBIVAD TEEMAD:</p> <p>teabekeskond ja meediakasutus - töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine. väärtus ja kõlblus - inimelu hind sõjas, inimelu väärtustamine.</p> <p>AINEALANE LÕIMING:</p> <p>eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine. geograafia - töö kaartidega. ühiskonnaõpetus - inimõigused ühiskonnas, ÜRO. Lugemisülesanne: tutvuda mõiste <i>inimõigused</i> selgitusega Inimõiguste instituudi lehelt. Kasutada TTS (tean, tahan teada, sain teada) meetodit, et selgitada välja õpilaste küsimused teema kohta. Arutleda nende üle. füüsika - tuumaenergia ja tuumarelva inglise keel - filmide, videode vaatamine. usundiõpetus - üks nähtus, erinevad näod. Tee virtuaalses keskkonnas näitus internetist leitud piltidega, kus sa leiad ühe religiooni kohta, mis on seotud paljude eelarvamuste ja stereotüüpidega, võimalikult palju erinevaid fotosid (islami naised, juudid, hindud jne).</p>

		Töö allikaga. Külastada Anne Franki muuseumi lehekülge , võimalusel lugeda katkendeid Anne Franki päevikust (ilmunud ka eesti keeles). Õpitegevusena teevad õpilased Canva või mõnes muus virtuaalses keskkonnas lühifilmi teemal: "Mida Anne Franki päevikud õpetavad meile holokaustist?"
--	--	---

Eesti Teises maailmasõjas

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>ÕPILANE:</p> <p>toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärg</p> <p>analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel</p> <p>analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist</p> <ul style="list-style-type: none"> • selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos; • selgitab Eesti iseseisvumise kaotamise põhjuseid, tagajärgi, sündmuste käiku ja seoseid tänapäevaga; • selgitab mõisteid <i>MRP</i>, <i>küüditamine</i>, <i>baaside leping</i>, <i>okupatsioon</i>; • analüüsib eestlaste valikuid Teises maailmasõjas. 	<p>baaside leping, baaside ajastu, annekteerimine, Konstantin Päts, küüditamine, suur põgenemine, nõukogude okupatsioon, Saksa okupatsioon</p>	<p>ÜLDPÄDEVUSED:</p> <p>õpipädevus - etteantud ülesannete lahendamine.</p> <p>sotsiaalne ja kodanikupädevus - paaris või rühmades töötamine.</p> <p>LÄBIVAD TEEMAD:</p> <p>teabekeskkond ja meediakasutus - töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine.</p> <p>väärtus ja kõlblus - inimese võimalused ja valikud sõja ajal.</p> <p>AINEALANE LÕIMING:</p> <p>eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine.</p> <p>ühiskonnaõpetus - inimõigused ja valikud ühiskonnas sõja kontekstis</p>

3. Maailm pärast Teist maailmasõda

Sõda muutis kardinaalselt jõudude vahekorda maailmas. Kuna NSVL laiendas järk-järgult oma mõjuvõimu Ida-Euroopas ning lääneriigid ei suutnud Moskva laienemist takistada, kujunes välja uus suurriikide-vaheline vastasseis - külm sõda. Vaatamata ideoloogilisele vastuolule püüti viia rahvusvahelised suhted uuele tasandile. Õpilane õpib eritüübiliste allikate ja ülesannete põhjal analüüsima ja sõnastama järeldusi külma sõja ajal toimunu kohta. Õpilane õpib väärtustama demokraatiat ning inim- ja kodanikuõigusi. Ajastule omaselt on võimalik käsitleda massikultuuri ja selle mõju ühiskonnale ning looduskeskkonnale. Päevakorda kerkib sotsiaalne õiglus ja võrdsus erinevate liikumiste näol: näiteks mustanahalistele võrdsete õiguste nõudmine, noorsoo- ning hipiliikumine jne.

Külm sõda

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>ÕPILANE:</p> <p>arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma</p> <p>seisukoha ning põhjendab seda</p> <p>selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo</p>	<p>külm sõda, Trumani doktriin, Marshalli plaan, raudne eesriie, külma sõja kriisikolled (nt Berliini kriis, Korea sõda, Suessi kriis, Kariibi ehk Kuuba kriis, Ungari ülestõus, Vietnami sõda, Praha kevad, Afganistani sõda)</p>	<p>ÜLDPÄDEVUSED:</p> <p>õpipädevus - rühmas probleemiakna täitmine, ajalookaardi abil teadmiste omandamine ja kinnistamine.</p> <p>sotsiaalne ja kodanikupädevus - paaris või rühmades töötamine</p> <p>LÄBIVAD TEEMAD:</p> <p>teabekeskond ja meediakasutus - töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine, uudisloo koostamine tuginedes usaldusväärsetele allikatele.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • iseloomustab külma sõja kujunemist ja olemust, toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>külm sõda, kriisikolle, raudne eesriie</i>. 		<p>väärtus ja kõlblus - inimõiguste väärtustamine, allikatekstide põhjal arvamuse avaldamine</p> <p>AINEALANE LÕIMING:</p> <p>eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine, uudise kirjutamine.</p> <p>geograafia - maailma poliitilise kaardi tundmine, kaardil orienteerumine</p> <p>ühiskonnaõpetus - demokraatliku ja diktatuuri võrdlemine, näidete toomine,</p>
---	--	---

Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>ÕPILANE:</p> <p>analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel</p> <p>selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo</p> <p>arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ja põhjendab seda</p>	<p>heaoluühiskond, mustanahaliste ja naiste õigused, jagatud Saksamaa, noorteliikumised, hipide liikumine, globaliseerumine, NATO, Euroopa Liit, võtmeisikud (nt. Margaret Thatcher, Ronald Reagan, Martin L. King, Elisabeth II, Rosa Parks, Rachel Carson, Madeleine</p>	<p>ÜLDPÄDEVUSED:</p> <p>õpipädevus - etteantud ülesannete lahendamine.</p> <p>sotsiaalne ja kodanikupädevus - vastastikune õpetamine</p> <p>LÄBIVAD TEEMAD:</p> <p>teabekeskond ja meediakasutus - töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine.</p> <p>väärtus ja kõlblus - ühiskondlikud liikumised ja erinevate ühiskonnagruppide õigused.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel • teab, kes olid Martin Luther King, Margaret Thatcher ja Ronald Reagan ning iseloomustab nende tegevust • iseloomustab erinevaid sotsiaalseid liikumisi ja toob näiteid • kirjeldab Saksamaa poliitilist olukorda ajaloo kaardi toel. 	Albright, Hanna Arendt, Indira Ghandi, Ruth Bader Ginsburg, John F. Kennedy, Richard Nixon, Mahatma Gandhi)	AINEALANE LÕIMING: Kunstiõpetus - fotode/piltide äratundmine/analüüsimine. geograafia - töö kaartidega. ühiskonnaõpetus - naiste ja mustanahaliste õigused, võrdõiguslikkus. inglise keel - filmide, videode vaatamine.
---	---	---

Kommunistlikud riigid ja Eesti NSV

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>ÕPILANE: analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist</p> <p>iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajaloo perioode</p> <ul style="list-style-type: none"> • nimetab NSVL liidreid (Stalin, Hruštšov, Brežnev, Gorbatšov) ning iseloomustab nende võimuperioodi; • võrdleb eri perioode arutluse käigus; • toob esile kommunistlikule ühiskonnale iseloomulikke jooni (võimu koondumine, vastandumine läänele, propaganda jne); 	NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon, poliitiline juhtimine, kommunistliku partei liidrid Stalinist kuni Gorbatšovini, metsavendlus, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, massirepressioonid, küüditamine, dissident, võtmeisikud (nt. Leida Laius, Johannes Käbin, Karl Vaino, Vaino Väljas)	<p>ÜLDPÄDEVUSED: õpipädevus – leiab videolõigust infot, oskab eristada olulist, koostab oma definitsiooni.</p> <p>suhtluspädevus – väljendab end selgelt ja asjakohaselt, esitab oma seisukohti; töötab rühmas konstruktiivselt.</p> <p>väärtuspädevus – väärtustab inimõigusi, demokraatlikku riigikorda.</p> <p>LÄBIV TEEMA: teabekeskond – arhiivikaadrid infoallikana, dokumentaalsaade teabevahendina.</p> <p>väärtused ja kõlblus – väärtustab inimõigusi, demokraatia tugevused ja nõrkused.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; • kirjeldab nõukogude võimu mõju Eesti ajaloole pärast Teist maailmasõda, toob välja iseloomulikud jooned näidete abil, kasutab mõisteid õiges kontekstis. 		<p>AINEALANE LÕIMING: ühiskonnaõpetus: totalitaarne ühiskond, sise- ja välispoliitika.</p> <p>kunstiõpetus: plakati koostamine nõukogudeaegsete märksõnade tutvustamiseks, mõistete kujutamine piktogrammidega</p>
---	--	--

Kultuur ja eluolu 20. sajandi teises pooles maailmas ja Eesti NSV-s

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>ÕPILANE:</p> <p>kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid</p> <p>hariduse, tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest</p> <p>toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel</p> <p>märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda</p> <p>analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile,</p>	<p>infotehnoloogia areng, massikultuur ja kõrgkultuuri valitud näidete põhjal</p>	<p>ÜLDPÄDEVUSED:</p> <p>õpipädevus - lahendada iseseisvalt etteantud ülesanne.</p> <p>suhtluspädevus - vestluse/intervjuu läbiviimine.</p> <p>LÄBIVAD TEEMAD:</p> <p>tehnoloogia ja innovatsioon - nõukogudeaegsed esemed ja nende vasted tänapäeval.</p> <p>kultuuriline identiteet - nõukogude aeg kui eesti kultuuri osa.</p> <p>AINEALANE LÕIMING:</p> <p>eesti keel ja kirjandus - küsimuste moodustamine ja vestluse läbiviimine.</p> <p>matemaatika - esemete paigutamine ajaliselt õiges</p>

<p>mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga</p> <p>toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist</p> <ul style="list-style-type: none"> • iseloomustab kultuuri ja eluolu muutumist 20. sajandi teisel poolel; • teab mõnda maailma ja Eesti tuntud kultuuritegelast ja selgitab nende tähtsust. 		<p>järgnevuses.</p> <p>loodusõpetus - metsavennapunkrid - seos looduskeskkonnaga.</p> <p>käsitöö ja kodundus - valmistatakse nõukogudeaegseid toite ja uuritakse nõukogude aja moodi..</p>
---	--	--

Eesti iseseisvuse taastamine

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>ÕPILANE:</p> <p>teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis</p> <p>selgitab, kuidas igal inimesel on võimalik olla traditsioonide hoidmise kaudu kultuuripärandi kandja</p> <p>selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab Eesti iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigi arengut; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>perestroika</i>, <i>glasnost</i>, <i>Balti kett</i>, <i>laulev revolutsioon</i>; 	<p>laulev revolutsioon, Balti kett, fosforiidikampaani a, IME, Rahvarinne, suveräänsusdeklara tsioon, MRP-AEG, perestroika, glasnost, rahareform Eestis, võtmeisikud (nt Lennart Meri, Mart Laar, Edgar Savisaar Marju Lauristin, Lagle Parek, Mihhail</p>	<p>ÜLDPÄDEVUS: digipädevus - oskus kasutada digivahendeid ülesande täitmiseks.</p> <p>õpipädevus - iseseisvalt ülesande lahendamine, nt kui vaja uurida mälestusi.</p> <p>LÄBIVAD TEEMAD: väärtused ja kõlblus - perekonna esemete ja piltide ajalooline väärtus.</p> <p>kultuuriline identiteet - iseseisvuse taastamine kui rahva kultuurimälu osa.</p> <p>AINEALANE LÕIMING:</p> <p>eesti keel ja kirjandus - mälestuste jutustamine klassikaaslastele. muusika - laulva revolutsiooni</p>

<ul style="list-style-type: none"> nimetab võtmeisikuid Eesti iseseisvuse taastamise protsessis ja annab hinnangu nende tegevusele ajaloolises kontekstis. 	Gorbatšov, Boris Jeltsin).	lugude kuulamine ja nende sisu üle arutlemine. keemia, füüsika - fosforiit, selle kaevandamine, keemilised ja füüsikalised omadused, kus leidub?
---	----------------------------	---

Maailm 1990. aastatest alates

Õpitulemused	Mõisted, märksõnad	Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained
<p>ÕPILANE: iseloomustab nüüdisaja demokraatlikku ühiskonda mõne riigi näitel</p> <p>selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega</p> <p>märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju</p> <p>analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile,</p> <p>mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga</p> <ul style="list-style-type: none"> toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed; teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastatel; teab ja toob näiteid globaalprobleemide kohta; analüüsib kriitiliselt mineviku tõlgendusi ja nende mõju iseenda ning kogukonna olevikule ja tulevikule. 	<p>NSVL lagunemine, Saksamaa taasühinemine, rahvusvahelised organisatsiooni (NATO, EL laienemine, ÜRO), rahu ja konfliktide lahendamine, identiteet ja mitmekesisus, energiamajandus, globaalprobleemid (nt epideemiad, demograafiline olukord, kliimaküsimused, terrorism).</p>	<p>ÜLDPÄDEVUS: digipädevus - oskus kasutada digivahendeid ülesande täitmiseks.</p> <p>õpipädevus - iseseisvalt ülesande lahendamine.</p> <p>sotsiaalne-ja suhtluspädevus - paaris- või grupis töötamine.</p> <p>LÄBIVAD TEEMAD: teabekeskond – ajakirjandus teabe- ja infoallikana.</p> <p>AINEALANE LÕIMING:</p> <p>eesti keel ja kirjandus - allikatekstide lugemine ja analüüsimine.</p> <p>geograafia - Euroopa riigid pärast NSVL lagunemist.</p> <p>ühiskonnaõpetus - rahvusvahelised organisatsioonid, globaalprobleemid.</p>